

ЛОКАЦІЯ 2.

Здобутки і проблеми управління закладом дошкільної освіти в умовах оновлення способів взаємодії із зовнішнім середовищем

ЛОКАЦІЯ 3.

Прогнозування розвитку закладу позашкільної освіти: виклики інтеграції закладів освіти

УДК 371.123

О.В. Білоножко

завідувач дошкільним навчальним закладом (ясла-садок) № 25 Кременчуцької міської ради Полтавської області, вчитель англійської мови загальноосвітньої школи I-III ступенів № 20 Кременчуцької міської ради Полтавської області, м. Кременчук, *obilonozhko510@gmail.com*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛІВ – ОСНОВНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Глибокі соціально-економічні, політичні перетворення в Україні висувають на перший план проблему розвитку системи середньої освіти, яка на сьогодні стає провідним фактором у визначенні життєвої траєкторії особистості. У сучасних умовах все більшого значення набуває стратегія освіти, яка спрямована на майбутнє, на розвиток суспільства, основним критерієм прогресу якого є рівень удосконалення людини як органічної частини природи.

У Законах України «Про освіту» (2017), Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», Концепції Нової української школи зазначено, що серед основних принципів та напрямків державної політики у сфері

освіти є органічний зв'язок із світовою та національною історією, традиціями, культурою; державна підтримка та розвиток інноваційної діяльності, підвищення якості освіти на інноваційній основі.

Так, у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті наголошується на тому, що головна мета української освіти – створити умови для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України, розвивати покоління, здатні навчатися протягом життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. У цьому контексті особлива роль належить педагогу, школі. Вагому роль відіграють не лише професійні знання і вміння, а й загальна культура, особистісні якості, вплив яких на розвиток особистості громадянина зростає.

Очевидно, що в умовах Нової української школи до особистості вчителя висуваються підвищені вимоги щодо особистісних та професійних якостей. Статус вчителя і його роль як професіонала і культуротворчої особистості визначаються педагогічною культурою.

Завжди до цієї проблеми прикута увага філософів, політологів, соціологів, культурологів, психологів і педагогів. Причиною цього є побудова в Україні нового суспільства, його розвиток.

Культура педагога пройшла певні етапи свого розвитку разом з розвитком культури суспільства. Але основна суть культури – гуманістична, людинотворча. Вона полягає в конкретизації загальнолюдських цінностей стосовно кожної людини; продуктом і творцем культури є сама людина. Головним джерелом культури є діяльність людини. Культура включає в себе способи і результати діяльності людини; вона розглядається як механізм, що регламентує і регулює поведінку та діяльність людини, оскільки людина є її носієм і ретранслятором.

Людина культури – гуманна особистість, а гуманність – любов до людей, що передбачає милосердя, чуйність, доброту, спілкування, симпатію, розуміння та їх захист. Це духовно багата особистість, яка віддана своїй справі, захоплена нею. Вона – творча особистість, яка постійно розмірковує, мислить альтернативно; наділена розвинутих прагненням до творіння, незадоволена здобутками, постійно вдосконалює свої справи. Людина культури здатна самостійно здійснювати судження у поєднанні з повагою до поглядів інших людей, здатна орієнтуватися у світі духовних

цінностей в навколишньому середовищі, мати почуття самоповаги, вміння приймати рішення і нести відповідальність за свої вчинки, здійснювати самостійний вибір змісту способів розвитку та втілювати в життя практику філософії людиноцентризму.

Отже, духовність і духовна культура є підґрунтям професійної педагогічної діяльності. Професійна культура розглядається як певний ступінь оволодіння професією, тобто способами і прийомами вирішення професійних завдань на основі сформованості духовної культури особистості [1, с. 67–69].

Проблема педагогічної культури є вічною і завжди актуальною. З часів Платона проявляється така функція вчителя, як розвиток і розповсюдження культури через мистецтво і власне «Я». Учитель – носій ідей Краси, Справедливості, Добра, Культури поведінки і спілкування. Від нього вимагали коректності, педагогічного такту, витончених форм впливу, стриманості й доброти. В центрі впливу на учня він вбачав етику, а сенсом розвитку вважав моральне самовдосконалення, причому цей процес мав бути індивідуальним як для вчителя, так і для його вихованця [2, с. 16–29].

Ще Я. Коменський уважав, що бездуховний, неосвічений учитель – «джерело без води, лампочка без світла». Він висував серйозні вимоги до вчителя в аспекті розвитку його педагогічної культури: предметний професіоналізм, активна педагогічна форма розмаїття прогресивних моральних якостей, саморегуляція, вміння передавати інформацію, ставити цілі, планувати навчально-виховну діяльність, організувати її та аналізувати результати [3, с. 178]. Крім того, Ж. Руссо висував максимальні вимоги до вчителя – це має бути людина з великим запасом міцності, що відповідає будь-яким інтересам і запитам учнів. І. Песталоцці стверджував: щоб змінювати людей, їх треба любити, а вплив на учнів пропорційний любові до них [4, с. 213].

У 60-ті роки XIX століття у центрі уваги вчених постають проблеми справжнього авторитету вчительської особистості. У цей час К. Ушинський у своїх працях наголошує на важливості ролі особистості вчителя: вплив особистості вихователя на молоду душу складає ту виховну силу, яку не можна замінити ні підручниками, ні моральними тенденціями, ні системою покарань і заохочень. Видатний педагог вважав, що у кожного наставника важливе не

тільки вміння викладати, але також характер, безпосередність і переконання [5, с. 79].

У дослідженні В. Сухомлинського «Розмова з молодим директором школи» вперше з'явився термін «педагогічна культура». Вчений підкреслював, що педагогічна культура означає достатньо високий рівень опанування соціокультурними цінностями людства [6, с. 46].

Про значення педагогічної культури вчителя в різних її проявах висловлювалися П. Блонський, А. Макаренко, К. Ушинський, В. Сухомлинський. В останні роки проблеми педагогічної культури досліджувалися українськими науковцями. Зокрема, значний вклад у розв'язання певних завдань розвитку педагогічної культури вчителів внесли вітчизняні вчені А. Барабанщиков, Є. Бондаревська, С. Гончаренко, В. Гриньова, І. Ісаєв, І. Зязюн, М. Євтух, С. Мельничук, О. Мороз, С. Сисоєва, Н. Тарасевич, А. Хоружа, Р. Хмелюк, Г. Шевченко, Є. Щербань та інші.

В усі часи вчитель повинен був бути висококультурною людиною. В умовах інформаційного суспільства вага цієї професійної ознаки зростає. За твердженням І. Зязюна: «Високе звання «вчитель» набуває свого справжнього змісту лише тоді, коли воно єдине з поняттям культури» [7, с. 147].

Показником загального розвитку педагога є рівень його пізнавальних процесів: мислення, увага, пам'ять, уява. Результативність педагогічної діяльності визначається також ступенем емоційно-вольової сфери.

В. Гриньова зазначила, що педагогічна культура вчителя – це діалектична інтегрована єдність педагогічних цінностей: цінностей-цілей і цінностей-мотивів; цінностей знань; технологічних цінностей; цінностей-властивостей; цінностей відношень. Вони є свого роду осями координат, на основі яких і викреслюється модель педагогічної культури, які спрямовують і коригують у соціальному, духовному, професійному, особистісному просторі діяльності учителя, його професіоналізм [8, с. 17].

Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури, в якій з найбільшою повнотою відображені духовні і матеріальні цінності освіти і виховання, а також способи творчої педагогічної діяльності, необхідні для обслуговування історичного процесу зміни поколінь, соціалізації особистості і здійснення освітнього процесу.

Саме зараз існує проблема розвитку педагогічної культури вчителів, її актуальність і доцільність зумовлено наявними суперечностями між:

– об'єктивною потребою суспільства у високопрофесійних педагогах, які мають відкриту пізнавальну позицію, здатні мислити логічно, творчо, критично, та недостатньою спрямованістю педагогічних працівників на втілення в життя практики філософії людиноцентризму;

– усвідомленістю пріоритетності розвиненої педагогічної культури вчителів і недостатньою спрацьованістю в сучасній педагогічній науці та практиці ефективних освітніх заходів, спрямованих на розвиток її складових, а також неготовністю вчителів до їх упровадження.

Отже, у цей час нам необхідна творча особистість, яка постійно розмірковує, мислить альтернативно; наділена розвинутим прагненням до творіння, незадоволена одержаними здобутками, яка постійно вдосконалює свої справи. Існує велика потреба в особистості з самостійністю суджень у поєднанні з повагою до поглядів інших людей, здатністю орієнтуватися у світі духовних цінностей в навколишньому середовищі, почуттям самоповаги, умінням приймати рішення і нести відповідальність за свої вчинки, здійснювати самостійний вибір змісту способів розвитку.

Таким чином, розвиток педагогічної культури вчителів для втілення в практику життя філософії людиноцентризму є однією з головних умов формування і становлення нової української школи та нового українського суспільства.

Використана література

1. Гринькова М. В. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти). Харків : Основа, 1998. 264 с.

2. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія : нав-чальний посібник для студентів ВНЗ. К., 2006. 662 с.

3. Коменський Я. А. Избранные педагогические сочинения. М : Учпедгиз, 1955. С. 178. – 459 с.

4. Песталоцци И. Г. Избранные педагогические сочинения. М : Учпедгиз, 1981. Т. 2. С. 213.

5. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : в 2 т. К. : Рад. Шк., 1983. Т. 1. 487 с.

6. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи. Вибрані твори: у 5 т. К. : Радянська школа, 1977. Т. 4.626с.

7. Неперервна професійна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць /За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. У двох частинах. Ч. 1. К., 2001. 392 с.

8. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя : автореф. дис... докт. пед. наук. К., 2001. 38 с.

УДК 37.015.3:159.922.7-053.4

Ю.С. Будига

магістрантка факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, *juliabudyga@gmail.com*

КЕРІВНИЦТВО ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні надзвичайно актуальною в дошкільній освіті є проблема формування емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. Для дитини дошкільного віку дуже важливо навчитися взаємодіяти в колективі з іншими дітьми та дорослими, отримати власний досвід соціальної взаємодії та вміння вибудовувати взаємини з оточуючими людьми, мати уявлення про вираження власних емоцій, володіти здатністю управляти своїм емоційним станом.

В останні роки збільшується кількість дітей із порушеннями психоемоційного розвитку. До типових симптомів цих порушень у дошкільнят належать емоційна нестійкість, ворожість, агресивність, тривожність і т. ін., що серйозно ускладнює взаємини дитини з навколишнім світом. Крім того, на тлі таких порушень легко виникають вторинні особистісні відхилення, що обумовлюють негативний характер способів поведінки і спілкування, деформацію особистісного росту дітей загалом. Відповідно організована педагогічна робота в цьому напрямі може не тільки збагатити емоційний досвід дошкільнят, але й значно